

משניות יומא

פרק א':

משנה א': הקדמה: מסכת זו נקראת יומא מלשון יום הוא יום הכיפורים, משנתנו מדברת על שבעת הימים שקדמו ליום הכיפורים וההכנות שעשה הכהן גדול

שבעת ימים קדם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו - שבעה ימים קודם יום כיפור מוציאים את הכהן הגדול {וכן הדין בכהן השורף את הפרה אדומה} מביתו ומבודדים אותו בטהרה כדי שלא ייטמא מפני שיכול אדם להיטמא בטומאה חמורה של שבעה ימים ועבודות המקדש כשרות רק בכהן גדול, **ללשכת פלהדרין** - והוציאוהו ללשכה שהייתה בעזרה ונקראת לשכת פלהדרין שבתחילה הייתה נקראת לשכת בלווטי שפירושה לשכת החשובים ומפני שהחלו לקנות את הכהונה גדולה מהמלוכה לאחר שמעון הצדיק ולא היו מוציאים שנתם והיו מתחלפים בתדירות על כן נקראה הלשכה בלשון פלהדרין שפירושה פקידי המלך, **ומתקינין לו כהן אחר תחתיו** - והכינו כהן אחר כמותו ולימדוהו את הכהן גדול, **שמא יארע בו פסול** - מפני החשש שיארע בכהן גדול פסול על כן הכינו כהן אחר במקומו, **רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקינין לו** - גם אשה אחרת הכינו לו, **שמא תמות אשתו** - מפני החשש שאשתו תמות והרי אסור לכהן גדול לעבוד כשהוא שרוי ללא אשה, **שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו** - מפני שבעבודת יום הכיפורים נאמר וכפר בעדו ובעד ביתו, **ביתו זו אשתו** - ודרשו ביתו זו אשתו, כלומר: שצריך לכפר על אשתו ואם היא תמות לא יוכל לקיים את הנאמר, **אמרו לו** - אמרו חכמים לרבי יהודה, **אם כן אין לדבר סוף** - אם נחשוש שמא תמות אשתו נחשוש גם שמא תמות אשתו השנייה שהכינו ואין לזה סוף, **וההבדל** בין טומאה למיתה שלטומאה חששו ולמיתה לא חששו מפני שטומאה מצויה ומיתה לא מצויה.

מובא בגמרא יומא {יב' ע"ב}:

ת"ר אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני כל מצות כהונה גדולה עליו דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכ"ג ולא לכהן הדיוט **אמר ר' יוסי** מעשה ביוסף בן אלם בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו ואמרו חכמים ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט כ"ג משום איבה כהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מורידין.

משנה ב': הקדמה: המשנה ממשיכה לתאר את סדר ההכנה ליום הכיפורים ומה היה עושה בימי ההכנה כדי שיהא רגיל בעבודה

כל שבעת הימים- בכל שבעת הימים שקודם יום כיפור, הוא זורק את הדם- הכהן הגדול זורק את הדם של קרבן התמיד בבוקר ובבין הערביים, ומקטיר את הקטרת- והקטיר את הקטורת שהקטירו כל יום על מזבח הזהב, ומטיב את הנרות- ומתקן את הנרות שמנקה את האפר והפתילות מהנרות שכבו ומכין שמן ופתילות חדשות, ומקריב את הראש ואת הרגל- ומקריב את הראש והרגל מהקרבן תמיד שהם האברים הראשונים שמעלים למזבח {והרמב"ם כתב שמקטיר את אברי התמיד}

ושאר כל הימים- ובשאר הימים של כל השנה, אם רצה להקריב מקריב- אם רוצה הכהן גדול להקריב קרבן מסוים נותנים לו להקריב ואין אנשי המשמר מעכבים בעדו, שכהן גדול מקריב חלק בראש- שכהן גדול יכול להקריב ראשון כל קרבן שירצה ללא פיס, ונוטל חלק בראש- וכן יכול הכהן גדול לקחת מקדשי המזבח את החלק המובחר {אמנם בקדשי גבול כגון תרומה וחלה וכדומה חולקים הכהנים כולל הכהן גדול בשווה}

משנה ג': הקדמה: במשנה ממשיכים לפרט את ההכנות שהכינו את הכהן גדול על מנת שיהא רגיל בעבודת יום כיפור

מסרו לו זקנים מזקני בית דין- העמידו לפני הכהן גדול בשבעת ימים אלו חכמים מחכמי הסנהדרין, וקורין לפניו בסדר היום- והיו קוראים לפניו יום יום את הפרשה בתורה המדברת בסדר עבודת יום כיפור, ואומרים לו- והיו דורשים גם ממנו כך: אישי כהן גדול- אדוני הכהן הגדול, קרא אתה בפיך- תקרא גם אתה בפיך את סדר העבודה, שמא שכחת או שמא לא למדת- אולי שכחת לימודך או אולי לא למדת כלל ועתה צריך אתה ללמוד כדי להיות מוכן {ודבר זה היה שייך לאומרו רק בבית המקדש השני אך בראשון היו כולם צדיקים שלמדו וידעו וכו'} ערב יום הכפורים שחרית- בבוקר של תשיעי שהוא ערב יום כיפור, מעמידין אותו בשער המזרח- העמידו את הכהן גדול בשער המזרחי של העזרה, ומעבירין לפניו פרים אילים וכבשים- והעבירו לפניו פרים אילים וכבשים שמקריבים מחר, כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה- כדי שיכיר את הבהמות וידע סדר הקרבתם {ושעירים לא העבירו לפניו שלא תיחלש דעתו מפני שבאים בפני חטאי ישראל}

משנה ד': הקדמה: במשנה מובאים ההקפדות הגשמיות שבשבעת ימי הפרשה

כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה- בכל שבעת ימי ההכנה ליום כיפור לא מנעו ממנו לאכול ולשתות כאוות נפשו, ערב יום הכפורים עם חשכה- בערב יום כיפור בסעודה המפסקת כאשר מחשיך יום תשיעי, לא היו מניחים אותו לאכול הרבה- לא הניחו לו לאכול הרבה מכל סוגי המאכלים {ומאכלים כבדים המרדמים מאוד וכו' כגון

יין ישן וחלב וביצים ובשר מנעו ממנו לגמרי { מפני שהמאכל מביא את השנה - מפני שריבוי האוכל גורם לשינה ואסור לכהן גדול להירדם בליל יום כיפור.

וכך מובא ביומא {יח' ע"א}:

בשלמא שמא שכח לחיי אלא שמא לא למד מי מוקמינן כי האי גוונא והתניא {ויקרא כא-י} והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו **אמר רב יוסף** לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני **דאמר ר' אסי** תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי:

ושם {יט' ע"ב} כתוב:

הוא פורש ובוכה שחשדוהו צדוקי והם פורשין ובוכין **דא"ר יהושע בן לוי** כל החושד בכשרים לוקה בגופו וכל כך למה שלא יתקן מבחוץ ויכניס כדרך שהצדוקין עושין **ת"ר** מעשה בצדוקי אחד שהתקין מבחוץ והכניס ביציאתו היה שמח שמחה גדולה פגע בו אביו אמר. לו בני אף על פי שצדוקין אנו מתיראין אנו מן הפרושים אמר לו כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה {ויקרא טז-ב} כי בענן אראה על הכפורת אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו עכשיו שבא לידי לא אקיימנו **אמרו** לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה והיו תולעין יוצאין מחוטמו ויש אומרים ביציאתו ניגף דתני רבי חייא כמין קול נשמע בעזרה שבא מלאך וחיבטו על פניו ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו ככף רגל עגל בין כתפיו שנאמר {יחזקאל א-ז} ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל:

משנה ה': הקדמה: השלב הבא של ההכנות ליום הקדוש הוא ערב יום כיפור בו נשבע הכהן הגדול לנהוג כפי הוראת חז"ל

מסרוהו זקני בית דין לזקני כהנה - בערב יום כיפור מוסרים הזקנים שקראו לפניו בסדר היום לזקני כהונה שילמדוהו לעשות את מעשה הקטורת שהייתה עבודה קשה, **והעלוהו לעלית בית אבטינס** - והעלוהו לעלייה של משפחת בית אבטינס שהיו ממונים על מעשה הקטורת, **והשביעוהו ונפטרו והלכו להם** - והשביעו זקני בית דין את הכהן גדול לפני שהלכו ולאחר השבועה הלכו, **ואמרו לו** - וכך השביעו אותו, **אישי כהן גדול** - אדוני הכהן הגדול, **אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין** - אנחנו שליחים של בי"ד שהם שליחי ישראל ואתה שליח שלנו וממילא אתה שליח בי"ד, **משביעין אנו עליך במי ששכן**

שמו בבית הזה - אנו משביעין אותך בשם ה' ששיכן שמו בבית הזה, **שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך** - שלא תשנה מההוראות שמסרנו לך כדברי חכמים ישראל ולא תטעה לעשות כדברי הצדוקים {ועיקר השבועה הייתה על מעשה הקטורת שהצדוקים עשוהו בחוץ ונכנסו לקודש הקדשים כשכבר עולה עשן והאמת היא שצריך לעשות את הקטורת לפני ה' בקודש הקדשים} **הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין** - הוא פונה לקרן זווית ובוכה על שחשדוהו שהוא צדוקי והם פורשים לבכות על שחשדוהו ואולי חשדו בו לשוא והחושד בכשרים לוקה בגופו.

כתוב בגמרא יומא {ט' ע"א}:

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי דכתיב {משלי י-כז} יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים גדולים ושנות רשעים תקצרנה זה מקדש שני שעמד ד' מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים צא מהם מ' שנה ששמש שמעון הצדיק ושמונים שמש יוחנן כהן גדול עשר שמש ישמעאל בן פאבי ואמרי לה י"א שמש ר' אלעזר בן חרסום מכאן ואילך צא וחשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו.

משנה ו': הקדמה: כיוון שאין הכהן גדול ישן בליל יום כיפור אומרת המשנה מה היה עושה בלילה זה

אם היה חכם דורש - אם הכהן גדול הוא תלמיד חכם שיודע ללמוד הלכות הריהו לומד הלכות, **ואם לאו תלמידי חכמים דורשין לפניו** - ואם אין הכה"ג חכם שיודע לדרוש מעצמו היו תלמידי חכמים דורשים לפניו, **ואם רגיל לקרות קורא** - ואם יודע הכהן גדול לקרוא בכתבי הקודש הריהו קורא, **ואם לאו קורין לפניו** - ואם אינו יודע לקרוא בכתבי הקודש קוראים תלמידי חכמים לפניו, **ובמה קורין לפניו** - ובאיזה ספרים קוראים לפניו? **באיוב ובעזרא ובדברי הימים** - בספרים איוב עזרא ודברי הימים שהם דברים מעניינים ומושכים את הלב וכך לא יירדם, **זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קראתי לפניו בדניאל** - זכריה בן קבוטל מעיד שהוא קרא לפני הכה"ג בדניאל {ואולי בא לרמז שהיו עמי ארצות שהבינו יותר בארמית. קהתי.}

משנה ז': הקדמה: המשנה מרחיבה בדברים שעשו כדי שהכה"ג לא יירדם

בקש להתנמנם - התחיל הכה"ג להתנמנם, **פרחי כהנה** - צעירי הכהונה שהתחיל קצת זקנם לפרוח, **מכין לפניו באצבע צרדה** - היו מכין באצבע הסמוכה לאגודל על כף היד ומהרעש היה מתעורר, **ואומרים לו** - והיו מוסיפים לומר לו כדי לעוררו, **אישי כהן גדול** - אדוני

הכה"ג, עמד והפג אחת על הרצפה - תעמוד פעם אחת על הרצפה והשינה תחלוף ממך, מפני שבמקדש היו הולכים יחפים ורצפת השיש הקרה מעוררת, ומעסיקין אותו - והעסיקוהו בשירים ומזמורים, עד שיגיע זמן השחיטה - עד זמן שחיטת קרבן תמיד של בוקר שהוא בעלות השחר.

משנה ח': הקדמה: בכל יום עולה כהן למזבח ולוקח במחתה מן הדשן שבמזבח ונתנו במזרחו של כבש שם היה נבלע, וביום כיפור עושה הכהן הגדול את כל העבודות וכן את תרומת הדשן, אך זמן תרומת הדשן שונה ביום רגיל מיום כיפור

בכל יום - בכל ימות השנה, תורמין את המזבח - עושים תרומת הדשן כפי שהוסבר בהקדמה, בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחוריו - בזמן שהתרנגול קורא { או לפי פירוש אחר בזמן עלות השחר שהכרוז מכריז עמדו כהנים לעבודתכם } או סמוך לקריאתו ואפשר סמוך לפניו { כלו' לפני שקורא } ואפשר סמוך לאחוריו, **ביום הכפורים** מחצות - ביום כיפור שהכהן גדול עובד את כל העבודות ורוצים לתת לו זמן לנוח מעבודה לעבודה יכול הוא לתרום תרומת הדשן כבר מחצות, וברגלים - ובזמן הרגל שהרבה אנשים תורמים את הקרבנות שהתחייבו במשך התקופה, מאשמורה הראשונה - אפשר לעשות את תרומת הדשן מסוף האשמורה הראשונה שזה סוף שלישי ראשון של הלילה, ולא היתה קריאת הגבר מגעת - וברגלים { וביום כיפור } עוד לפני שקריאת הגבר הייתה נשמעת, עד שהיתה עזרה מלאה מישראל - וכבר הייתה העזרה מלאה מבני ישראל שבאו להקריב קורבנותיהם { וביום כיפור הייתה מלאה מאנשים שבאו לראות את עבודת הכהן גדול }

ובגמרא יומא {כ' ע"ב} כתוב:

גביני כרוז מהו אומר עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם והיה קולו נשמע בשלש פרסאות **מעשה** באגריפס המלך שהיה בא בדרך ושמע קולו בג' פרסאות וכשבא לביתו שיגר לו מתנות ואעפ"כ כ"ג משובח ממנו דאמר מר וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מירושלים ליריחו י' פרסי ואע"ג דהכא איכא חולשא והכא ליכא חולשא והכא יממא והתם ליליא דא"ר לוי מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה מפני גלגל חמה שמנסר ברקיע כחרש המנסר בארזים.

שאלות לחזרה

משנה א':

- 1) מדוע נקרא שמה לשכת פלהדריין? ומדוע שינו את שמה בבית שני דווקא?
- 2) מדוע הכינו כהן גדול אחר במקומו?
- 3) מדוע סובר רבי יהודה שצריך להכין לו גם אשה אחרת?
- 4) חכמים חולקים על רבי יהודה, מדוע?

משנה ב':

- 5) כיצד הרגילו את הכהן גדול לעבודה?
- 6) הסבר מה היה הכהן גדול עושה בזריקת הדם? ומה היה עושה בהטבת הנרות?
- 7) במה קודם כהן גדול משאר הכהנים בכל ימות השנה?

משנה ג':

- 8) מאיזו תקופה תיקנו שיאמרו לו לקרוא לבד שמא לא למד?
- 9) מה היו עושים כדי להרגילו שיכיר את הבהמות וסדר ההקרבה?

משנה ד':

- 10) איזה מאכל לא הביאו לו לאכול הרבה בערב יום כיפור?
- 11) איזה מאכל לא הביאו לו לאכול כלל?

משנה ה':

- 12) מה היה תפקיד זקני בית דין ומה היה תפקיד זקני כהונה?
- 13) מדוע העלוהו לעליית בית אבטינס דווקא?
- 14) באיזה עניין שינו הצדוקים מדברי חכמים?
- 15) מדוע הוא בוכה ומדוע הם בוכים?

משנה ו':

- 16) כהן גדול חכם מה עושה בליל יום כיפור?
- 17) מה עושים בכהן גדול שאינו יודע לדרוש ולקרוא?
- 18) מדוע קרא לפעמים לכהן גדול בספר דניאל?

משנה ז':

- (19) מי נקראו פרחי כהונה?
(20) מה היו עושים כדי להפיג את השינה מהכהן גדול?

משנה ח':

- (21) מתי זמן תרומת הדשן בכל יום מימות השנה?
(22) הסבר מהו תרומת הדשן!
(23) מדוע ביום כיפור הקדימו את זמן תרומת הדשן?
(24) מדוע ברגלים הקדימו יותר את זמן תרומת הדשן?
(25) מדוע באו ישראל מוקדם לעזרה ברגלים? ומדוע הקדימו לבוא ביום כיפור?

בהצלחה!!!